

До спеціалізованої вченої ради Д.12.105.03  
у Донбаській державній машинобудівній академії МОН України

## **ВІДГУК**

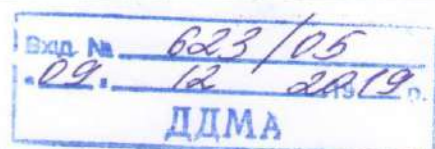
офіційного опонента

на дисертацію Дятлової Юлії Володимирівни  
на тему «Механізм розвитку банківського сектору України в умовах  
конкурентної інтерналізації», яка представлена  
на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук  
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

**Актуальність обраної теми.** У сучасних умовах розвиток банківської системи України є каталізатором для національної економіки, адже діяльність інститутів банківського сектору зумовлює перерозподіл фінансових ресурсів та створює умови для стимулювання інвестицій. Як найбільш глобалізований та інтегрований сегмент економіки, банківська система створює підґрунтя для інтеграції в світогосподарські зв'язки всієї економіки, а транснаціональні банки функціонують в різних країнах світу.

Ці тенденції стали притаманні Україні з набуттям незалежності та переходом до ринкової економіки. Відкритість економіки України та фінансової системи обумовлюють присутність в національній банківському секторі як іноземних банків, так і іноземного капіталу у вітчизняних банках, що підвищує конкуренцію та привносить, поряд з позитивними ефектами, ризики.

Тому одним з пріоритетних завдань на сучасному етапі є забезпечення стабільного функціонування та розвитку вітчизняних банків і банківської системи в цілому. Підтвердженням цьому є остання криза в банківському секторі, яка розпочалася через політичну нестабільність та перейшла в системну, обумовлену низкою чинників, в тому числі виходом іноземних банків та відтоком іноземного капіталу. Здобувачем вірно відзначено проблему наявності переважного сценарію розвитку банківського сектору в країнах з трансформаційною економікою за рахунок експансії іноземними банками ринку банківських послуг, а тому залежності в подальшому від руху іноземного капіталу, що зумовлює нагальну потребу в дослідженнях за обраною тематикою.



З огляду на прийняті закони, програми, плани і заходи, результативність розвитку вітчизняної банківського сектору не є достатньою, що обумовлено рядом причин, у тому числі й об'єктивних, таких як брак часу та досвіду щодо регулювання банківської діяльності в ринкових, обтяжених кризами умовах та підвищеного рівня конкуренції з боку іноземних банків. Саме наукові розробки надають можливість усунути такі причини, спрямувати процес у необхідному напрямку з найбільшою ефективністю за умов розробки та впровадження відповідних механізмів.

Не зважаючи на важливість проблеми, на сьогодні механізм розвитку банківського сектору в конкурентних умовах залишається не достатньо вивченим. Наразі існує реальна потреба з урахуванням новітніх досягнень науки, вітчизняного та зарубіжного досвіду розробити теоретико-методологічні засади та науково-практичні рекомендації з розвитку банківського сектору та відповідного механізму. Виходячи з цього, тема дисертаційного дослідження Ю.В. Дятлової є нагальною та досить актуальною.

Дисертаційне дослідження виконано в рамках науково-дослідних робіт Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України, зокрема: «Конкурентоспроможність, стійкий розвиток і фінансова безпека банківського сектору економіки України в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0118U006702, 2018-2019 рр.), «Фінансовий механізм державного управління економікою України» (номер державної реєстрації 0104U008798, 2015-2019 рр.), «Механізми інноваційного розвитку зовнішньоекономічної діяльності і пріоритетних секторів економіки України» (номер державної реєстрації 0115U004320, 2015-2019 рр.), «Механізми регулювання галузей і сфер економіки та соціальних параметрів суспільства» (номер державної реєстрації 0113U006011, 2015 р.), в яких автором вирішено окремі завдання, поставлені в дослідженні.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.** Загальний аналіз змісту дисертації свідчить про те, що дослідження являє собою



самостійно виконану аргументовану, комплексну роботу, яка має високий науково-теоретичний та прикладний рівень. Вдала структурна побудова дисертації свідчить про науково вивірений підхід до вирішення поставлених завдань і досягнення мети.

Сформульовані у дисертації мета і завдання дослідження (с. 24-25), їх постановка та послідовність виконання дозволили отримати нові наукові результати. Об'єкт та предмет дослідження дозволяють всебічно проаналізувати поставлену проблему (с. 25). У ході проведеного дослідження Ю.В. Дятлова, відповідно означеним об'єкту та предмету, сформулювала ряд теоретико-методологічних положень та пропозицій, спрямованих на трансформацію механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації (с. 4-7).

Дисертаційне дослідження виконано на достатньо високому науковому та професійному рівні й за своїм оформленням відповідає вимогам, що надаються. Структура дисертації складається зі вступу, п'яти розділів, які мають п'ятнадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура викладення матеріалу в дисертаційній роботі є цілком логічною. Зміст дисертаційної роботи Ю.В. Дятлової свідчить про ґрунтовний аналіз як законодавчої бази, наукових напрацювань, так і зарубіжного й вітчизняного досвіду з предмету дослідження.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків та пропозицій забезпечуються використанням загальноприйнятих в економічній науці методів та запропонованих здобувачем методологічних підходів і методів. Особливе значення має розгляд процесів глобалізації, інтеграції, інтерналізації та інтерналізації, запропонованого здобувачем до наукового обігу поняття, як процесу в банківському секторі країни, їх взаємозалежності і взаємозв'язку. Дослідження процесів та компаративний аналіз економічних теорій конкуренції та міжнародного руху капіталів становили підґрунтя для розробки концепту конкурентної інтерналізації в банківському секторі. В дослідженні використано такі методи, як системно-структурний (для аналізу

понятійного апарату, обґрунтування поняття «конкурентна інтерналізація в банківському секторі», структури систем, складових механізму), абстрактно-логічний та систематизації (для синтезу методології дослідження процесів розвитку банківського сектору, їх взаємозв'язку та взаємозалежності, узагальнення наукових поглядів та виявлення прогалів економічних теорій щодо розвитку банківського сектору, формулювання тенденцій і концепту конкурентної інтерналізації в банківському секторі), порівняння й узагальнення (для дослідження зарубіжного досвіду), групування (для виокремлення груп міжнародних фінансових організацій за впливом на національний банківський сектор), структурно-функціональний та класифікації (для встановлення різновидів моделей макропруденційного регулювання, інституційної структури банківського сектору); статистичний, графічний та регресійний (для визначення тенденцій розвитку банківського сектору за певними показниками, встановлення залежностей в одно- і багатофакторних моделях та наочного їх відображення); математичне моделювання і розрахунковий (для визначення рівня конкурентної інтерналізації, оцінювання економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору, стабілізаційних чинників його розвитку), системний аналіз, абстракція й формалізація (для визначення напрямів трансформації механізму); кластерного аналізу (для групування країн за рівнем конкурентної інтерналізації), логічного узагальнення (для узагальнення результатів, формулювання висновків і рекомендацій).

Як джерела інформації використано нормативно-правові акти та методичні матеріали, що стосуються сфери банківської діяльності, регулювання та нагляду, статистичні та інформаційно-аналітичні матеріали МВФ та Світового банку, ЄС, Державної служби статистики України, Національного банку України, Міністерства фінансів України, фінансова звітність банків, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених.

Достовірність одержаних наукових та практичних результатів підтверджена апробацією на конференціях, позитивним досвідом практичного впровадження, публікаціями у відкритому друку.



**Наукова цінність** отриманих результатів полягає в тому, що у дисертаційній роботі розроблено теоретико-методологічні засади, методичні підходи і практичні рекомендації щодо вирішення проблеми розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації. Саме на їх підставі слід формувати конкурентну політику та відносини в банківській сфері, та враховувати її в монетарній, валютній, регуляторній політиці центрального банку задля сталого розвитку економіки та суспільства.

**Практичне значення** результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що основні теоретичні положення дисертації є підґрунтям для практичного вдосконалення й реалізації механізму розвитку банківського сектору. Здобувачем зроблені пропозиції, які впроваджені в діяльність громадських організацій, банківських установ, науково-дослідних та освітніх навчальних закладів.

**Наукова новизна одержаних результатів.** У дисертації Дятловою Ю.В. отримані нові наукові результати, які в сукупності у сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему розвитку банківського сектору національної економіки в умовах конкурентної інтерналізації, вирішення якої створює передумови для підвищення його конкурентоспроможності, забезпечення економічної безпеки та фінансової стійкості, а на цих засадах ефективної інтеграції в світову фінансову систему. На особливу увагу та підтримку заслуговують такі пропозиції і висновки автора:

1. Поглиблення наукових уявлень про сучасні тенденції та чинники розвитку банківського сектору економіки країн, яка розвивається або трансформується, в умовах посилення конкуренції з банками іноземних банківських груп, що відображено у сформульованих положеннях щодо тенденцій і стало підґрунтям для виокремлення інтерналізації як одного з визначальних процесів, що впливає на зміну умов розвитку банківського сектору (с. 33-55).

2. Теоретичні засади конкурентної інтерналізації в банківському секторі, які ґрунтуються на економічних теоріях конкуренції, конкурентних переваг,

міжнародного руху капіталу щодо розвитку банківського сектору в сучасних умовах та визначених на засадах компаративного аналізу їх прогалинах і витоках щодо процесів у банківському секторі країн під впливом екстерналій доступу до нього іноземного банківського капіталу (с. 56-70).

3. Запропонований теоретико-методологічний підхід щодо розвитку банківського сектору, який базується на введенні до наукового обігу поняття «конкурентна інтерналізація в банківському секторі», обґрунтованого доповнення існуючих економічних концепцій конкуренції, міжнародного руху капіталу й фінансової глобалізації положеннями щодо конкурентної інтерналізації, логічного визначення на засадах цього наукових підходів (с. 70-92), що уможливило визначення методологічного підходу до дослідження та методичних підходів, необхідних для розроблення і застосовування в оцінюванні умов конкурентної інтерналізації, стану економічної безпеки й фінансової стійкості банківського сектору.

4. Обґрунтований здобувачем методологічний підхід до дослідження розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, в якому виокремлено постулати економічних теорій, висунуті гіпотези та визначено методичний рівень їх доведення (с. 96-110), що визначило логіку подальшого наукового дослідження та очікувані результати.

5. Методичний підхід до оцінювання умов конкурентної інтерналізації в банківському секторі, що удосконалений у роботі, який виходить з необхідності використання коефіцієнта конкурентної інтерналізації в сукупності показників для встановлення змін у тенденціях розвитку групи банків з вітчизняним приватним капіталом порівняно з іншими групами (с. 110-121), а отримані результати дозволять визначати напрями трансформації механізму розвитку національного банківського сектору.

6. Розвинутий науково-методичний підхід до оцінювання стану економічної безпеки за інтегральним показником з розширеним переліком одиничних та фінансової стійкості банківського сектору за сукупністю ризик-орієнтованих індикаторів, які сформовано на основі порівняння вітчизняної та



зарубіжної методик (с. 121-144), застосування підходу дозволить забезпечити наукове підґрунтя для визначення заходів з метою запобігання загрозам щодо розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

7. Науковий підхід до макропруденційного регулювання на засадах розуміння його як системи з визначеною сукупністю елементів (суб'єкт і об'єкт регулювання, мета, функції, інструменти), що мають певний зміст і взаємозв'язки, встановлення їх напрямів та методів удосконалення, моделей реалізації (с. 169-231), що забезпечить включення конкурентної інтерналізації до предмету нагляду у банківському секторі та врахування у складі системного ризику поглиблення конкуренції для вітчизняних банків, зниження фінансово-економічної безпеки, а в результаті створить підґрунтя для підвищення конкурентоспроможності банківського сектору та гармонізації з системами країн ЄС на основі імплементації відповідних правових засад.

8. Аналітичне забезпечення умов розвитку банківського сектору в аспекті конкурентної інтерналізації із використанням запропонованого методичного підходу, що дозволило оцінити рівень конкурентної інтерналізації в банківському секторі як небезпечний із тенденцією до зростання конкуренції з іноземними банками (с. 235-272), а на засадах цього підтвердити гіпотезу переваг іноземних гравців на національному ринку банківських послуг.

9. Структурно-логічну модель комплексної системи забезпечення економічної безпеки банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, відмінністю якої є її зорієнтованість на врахуванні низки загроз, в тому числі щодо економічного впливу іноземних банків, для можливості їх попередження та усунення на різних рівнях управління (с. 273-302).

10. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою та фінансовою стійкістю банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації шляхом застосування показників, важливих з точки зору кредитування розвитку економіки та економічної безпеки банківського сектору як виду підприємництва (с. 303-331).

11. Удосконалений методичний підхід до оцінювання розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації із застосуванням сукупності індикаторів (с. 334-359), які дозволяють встановити його щодо банківського сектору, зокрема групи вітчизняних банків з приватним капіталом порівняно з іншими групами, задавати їх траєкторію розвитку.

12. Визначені в роботі напрями трансформації комплексного механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації на засадах удосконалення визначених його складових – інституційної, організаційної, інформаційно-комунікативної, інноваційної, економічної, реалізація заходів за якими, наприклад в рамках Стратегії як інструменту механізму, в певний період буде підсилювати ту чи іншу складову конкурентоспроможності національного банківського сектору та банків з вітчизняним капіталом зокрема (с. 359-378).

13. Структурні елементи розвитку банківського сектору України, що розвинуті в роботі, в якості яких представлено цілі, принципи, види політики, відповідні їм інструменти, показники, за якими визначається її реалізація, вибір яких щодо інструментів ґрунтується на результатах динамічного моделювання, яке дозволяє встановлювати стабілізуючий чинник або їх сукупність, що компенсує вплив негативного фактору на розвиток банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації (с. 378-398).

Основні положення дисертаційної роботи пройшли апробацію у відкритому друці та на міжнародних конференціях.

**Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.** Основні положення та результати дослідження повністю відображені в наукових публікаціях автора, а саме в 37 наукових працях, з яких: 3 – монографії та їх розділи (у т.ч. одна – одноосібна), 20 – статті в наукових фахових виданнях України (у т.ч. шість – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз), 3 – статті у зарубіжних виданнях (у т.ч. 1 – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз), 11 – публікації апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій становить 34,43 ум.-друк. арк., особисто автору належать 32,25 ум.-друк. арк.



**Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.**  
Незважаючи на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Ю.В. Дятлової «Механізм розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації», слід зазначити, що деякі його положення є дискусійними та потребують додаткової аргументації.

1. При обґрунтуванні теоретико-методологічного підходу до розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації (с. 70-93) та його відображенні на рисунку 1.5 (с. 90), були визначені такі наукові підходи, як структурний, функціональний, інституційний, управлінський і системний із вказівкою їх використання – аналізу зміни умов конкурентної інтерналізації призначення (с. 91), але достатньо стисла їх характеристика не надає обґрунтування, чому саме такі підходи обрано.

2. Визнаючи доцільність та достатньо глибокий аналіз макропруденційного регулювання, що здійснено у розділі 3 дисертаційного дослідження (с. 146-231), слід зауважити, що в таблиці 3.8 (с. 186), в якій представлено удосконалені елементи системи макропруденційного регулювання банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, та зазначено існування зворотнього зв'язку між елементами системи, як потоку інформації про стан індикаторів банківської системи та конкурентних умов розвитку банківського сектору (с. 185), слід було б по тексту або в табличній формі навести приклади знаходження компромісу між залученням необхідного обсягу іноземного банківського капіталу та фінансовою стійкістю банківських установ, зокрема з вітчизняним капіталом, як підґрунтям для обрання застосовуваних інструментів та їх удосконалення, що підвищило б методичний рівень запропонованих удосконалень.

3. При оцінюванні розвитку банківського сектору України та умов конкурентної інтерналізації в підрозділі 4.1 (с. 235-273), здійснено аналіз за широким переліком показників – кількісних, балансових, фінансових та додаткових, що запропоновані до використання для оцінки умов конкурентної інтерналізації, однак слід надати більш детальні пояснення щодо неспівпадіння

даних щодо кількості банківських установ в таблиці 4.1 (с. 237) та таблиці 4.3 (с. 239), тим більш що зазначені дані використано для розрахунку індексу присутності іноземних банків у загальній кількості банків та коефіцієнта конкурентної інтерналізації, відповідно методичних напрацювань в підрозділі 2.2 (с. 116-117).

4. При аргументації напрямів трансформації механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, які визначено в підрозділі 5.2 (с. 359-378), слід було б послатися на відповідний досвід країн. Частково такий досвід використано, наприклад за розвинутими європейськими країнами (с. 371-372), однак з позитивних характеристик трансформацій банківського сектору. Між тим, Україна є не першою країною з подібною ситуацією та досвід країн може стати при нагоді, наприклад досвід Польщі, банківський сектор якої достатньо розвинений.

5. При викладенні матеріалу в аспекті розвитку інституційної складової механізму щодо напрацювань за структурними елементами Стратегії розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації (с. 378-398), на рисунку 5.10 (с. 379) в модулі включено показники реалізації Стратегії, однак не обґрунтовано їх кількісні критерії, за якими буде визначатися її ефективність, тим більш, що посилаючись на попередні стратегічні документи відзначено, що вони не стали запорукою подолання проблем в банківській системі України (с. 21), а, отже, критерії ефективності таких документів є необхідними.

**Відповідність роботи встановленим вимогам до дисертацій.**  
**Загальний висновок.** Ознайомлення з дисертаційною роботи Ю.В. Дятлової, авторефератом та публікаціями надає можливість зробити висновок, що основні результати дослідження повністю відображені в наукових публікаціях автора, а зміст автореферату відповідає змісту дисертації. Структурна побудова роботи, стиль висловлення та подача матеріалу досліджень є логічними, послідовними та пов'язаними єдиною цільовою спрямованістю. Мова дисертації – лаконічна, термінологічно відповідає сучасним нормам, є коректною та зрозумілою.



Основні положення та результати дисертаційного дослідження пройшли апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях, мають наукове та практичне значення. Результати наукових досліджень, наведені у кандидатській дисертації, в представленій роботі не використовувалися.

Представлене дисертаційне дослідження містить нові науково обґрунтовані результати в економічній науці, які в сукупності вирішують важливу наукову і прикладну проблему трансформації механізму розвитку системи організаційно-технічного регулювання національної економіки. Проведене дослідження як перспективний напрям становить підґрунтя для подальших науково-дослідних та дисертаційних робіт.

Дисертація на тему «Механізм розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації» щодо актуальності теми, наукової новизни та практичної значимості, ступеня обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій повністю відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567), а її автор, Дятлова Юлія Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

**Офіційний опонент:**

доктор економічних наук, професор,  
завідувач кафедри банківської справи  
і фінансових послуг  
Харківського національного  
економічного університету  
імені Семена Кузнеця

О. М. Колодізев

«Підпис проф. Колодізева О. М. засвідчую  
Вчений секретар Ради університету

О. В. Писарчук



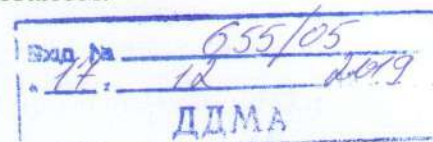
## ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу Дятлової Юлії Володимирівни на тему  
«Механізм розвитку банківського сектору України в умовах  
конкурентної інтерналізації»,  
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук  
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

**Актуальність обраної теми дослідження.** Банківська система України має величезне значення для економічних перетворень в державі через її зв'язки з усіма секторами економіки. Найважливіші функції банків полягають у забезпеченні безперервного грошового обігу капіталу, в наданні можливостей отримання необхідного фінансування підприємствами, державою, приватними особами, а також у створенні сприятливих умов для вкладання коштів із метою нагромадження заощаджень у національній економіці.

Вітчизняна банківська система, в період свого становлення як ринкової, пережила ряд криз, з яких криза 2014-2015 рр. була найглибшою. Ця криза викликана низкою чинників, що поступово накопичувалися в економіці та фінансовій сфері, а крім того, відсутністю належного регулювання та ефективного нагляду. Загалом слід зазначити, що прихід банків з іноземним капіталом в Україну не послабив системні проблеми банківського сектору і економіки в цілому, а вихід їх з банківського сектору в певний період тільки загострив проблеми.

На жаль, економічні суб'єкти не напрацювали ефективних механізмів реагування на такі виклики, і заходи з боку регулятора стали додатковим шоком. Наука повинна йти на крок попереду і пропонувати ефективні інструменти з теоретичним і методологічним їх обґрунтуванням для використання при прийнятті прагматичних рішень, в тому числі щодо розвитку банківського сектору в умовах конкуренції з іноземним капіталом.





Попри високий загальний рівень розроблення теоретико-методологічних засад розвитку банківського сектору, слід констатувати відсутність цілісної методології виявлення і вирішення проблем в аспекті конкурентної інтерналізації, недостатність розроблення методичних підходів для застосування їх на практиці. Зазначене вище обумовлює актуальність теми дисертаційного дослідження Ю.В. Дятлової для теорії й практики.

На актуальність дослідження вказує й його зв'язок з державними та галузевими програмами стратегічного спрямування в фінансовій і банківській сферах. Додатковим аргументом на користь даного твердження є виконання дисертації в рамках плану науково-дослідних робіт Донецького державного університету управління Міністерства освіти і науки України за темами: «Фінансовий механізм державного управління економікою України» (номер державної реєстрації 0104U008798, 2015-2019 рр.), «Механізми регулювання галузей і сфер економіки та соціальних параметрів суспільства» (номер державної реєстрації 0113U006011, 2015 р.), «Механізми інноваційного розвитку зовнішньоекономічної діяльності і пріоритетних секторів економіки України» (номер державної реєстрації 0115U004320, 2015-2019 рр.), «Конкурентоспроможність, стійкий розвиток і фінансова безпека банківського сектору економіки України в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0118U006702, 2018-2019 рр.).

**Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій.** Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації Ю.В. Дятлової, визначається низкою передумов. По-перше, слід відзначити досить солідну теоретико-методологічну базу дослідження. Так, здобувачем опрацьовано значну кількість джерел – 493, які представлені науковими працями вітчизняних і зарубіжних фахівців, експертними, методичними, статистичними та інформаційно-аналітичними матеріалами світового, регіонального та національного рівнів, нормативно-правовими актами в сфері банківської діяльності, регулювання та нагляду. Висновки дисертації спираються на широкий фактологічний матеріал, отриманий як з відкритих джерел (дані Державної служби статистики України,

Національного банку України, Міністерства фінансів України, Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Європейського Союзу тощо), так і в результаті власних наукових пошуків.

По-друге, важливе значення має й релевантність використаних методів дослідження поставленим у роботі завданням. Це вказує як на здібність володіння загальнонауковими методами і підходами, так і влучності застосування спеціальних методів (структурно-функціональний аналіз, кластерний аналіз, коефіцієнтний аналіз, динамічне моделювання та ін.)

Результати дослідження схвалено на науково-практичних конференціях різних рівнів, в тому числі за кордоном.

**Наукова новизна одержаних результатів.** Основним науковим результатом, який було отримано в дисертації Дятлової Ю.В., є розробка нових і поглиблення існуючих теоретичних, методологічних і методичних засад виявлення впливу конкурентної інтерналізації на розвиток банківського сектору, зокрема вітчизняних банків з приватним капіталом.

Систематизовані автором наукові уявлення про тенденції та чинники розвитку банківського сектору в аспектах зростання присутності іноземних банків у банківських секторах країн, притоку іноземного капіталу у національні банківські системи, особливо в країнах з економікою, яка розвивається або трансформується, стали підґрунтям для обґрунтованого виокремлення інтерналізації як процесу розвитку в банківському секторі, через який відбувається зміна умов для вітчизняних банків через присутність іноземних банківських установ та іноземних активів у вітчизняних банках (стор. 33-55). Логічним є здійснене вперше теоретичне обґрунтування концепту конкурентної інтерналізації, що базується на компаративному аналізі основних економічних теорій, з визначенням її теоретичних витоків (стор. 56-70). Запропонований теоретико-методологічний підхід до розвитку банківського сектору включає, по-перше, введення до наукового обігу поняття «конкурентна інтерналізація в банківському секторі», по-друге – обґрунтування шляхів доповнення існуючих теоретико-економічних концепцій положеннями щодо конкурентної інтерналізації, по-третє – визначення сукупності наукових підходів (стор. 70-92).



Теоретичний доробок автора уможливив формування методологічних основ дослідження, а також визначення шляхів трансформації механізму розвитку банківського сектору в умовах та під впливом присутності іноземних банківських установ та іноземних активів у вітчизняних банках.

Сформовані автором методологічні основи дослідження розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації включають: по-перше, розроблений методологічний підхід, що ґрунтується на виокремлених постулатах економічних теорій, висунутих гіпотезах та напрямках їх науково-методичного обґрунтування (стор. 96-110), по-друге, удосконалений методичний підхід до оцінювання конкурентних умов розвитку банківського сектору, що базується на введенні до сукупності показників коефіцієнта конкурентної інтерналізації як такого, що дозволяє визначати зміни в тенденціях розвитку групи банків з вітчизняним капіталом порівняно з іншими групами, зокрема за рівнем конкурентної інтерналізації (стор. 110-121), по-третє, розвинутий науково-методичний підхід до оцінювання економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору, сутність якого полягає в розрахунку інтегрального показника економічної безпеки за розширеним переліком індикаторів (стор. 121-134) та сукупності ризик-орієнтованих індикаторів фінансової стійкості банківського сектору, які сформовано на основі порівняльного аналізу вітчизняних методик та закордонних аналогів (стор. 135-144). Сформульовані методологічні основи дозволяють визначити фокус дослідження процесу розвитку банківського сектору, розширити інформаційну базу для прийняття обґрунтованих рішень щодо відповідних напрямів і механізму розвитку, заходів з підвищення фінансової стійкості та економічної безпеки банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

Обґрунтована автором актуалізація сутнісних змін у регулюванні розвитку банківських систем на наднаціональному і національному рівнях (стор. 146-168) дозволила удосконалити науковий підхід до макропруденційного регулювання в умовах конкурентної інтерналізації як системи, в якій встановлено напрями удосконалення її елементів та наявність їх взаємозв'язку (стор. 169-199), що стало підґрунтям для визначення моделі

інституційної архітектури системи в Україні та її порівняння з такими в інших країнах (стор. 200-231) для гармонізації з системами країн ЄС за умов формування відповідної правової бази. Такий доробок спрямовується на удосконалення макропруденційного регулювання з урахуванням конкурентної інтерналізації в переліку системних ризиків, що підвищить фінансову стійкість банківського сектору.

Заслуговує на увагу науковий результат автора стосовно аналітичного забезпечення при визначенні тенденцій розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації на основі застосування пропонованого методичного підходу з введенням коефіцієнта конкурентної інтерналізації, що дозволило оцінити умови конкуренції з іноземними банками в Україні та довести гіпотезу переваг іноземних гравців через визначення небезпечного рівня конкурентної інтерналізації у банківському секторі України із тенденцією до зростання конкуренції з боку іноземних банків (стор. 235-272).

Оригінальний погляд автора проявляється й стосовно економічної безпеки та фінансової стійкості банківського сектору. Представлена структурно-логічна модель комплексної ризик-орієнтованої системи забезпечення економічної безпеки банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації зорієнтована на усунення загроз на різних рівнях управління, в тому числі через присутність іноземних банків та капіталу як складових економічного впливу на стан банківського сектору (стор. 273-302), що дозволить визначати ефективні інструменти монетарної, регуляторної та конкурентної політики, а також макропруденційного банківського нагляду. Отримало розвиток інформаційно-аналітичне забезпечення управління економічною безпекою та фінансовою стійкістю на основі як розрахунку інтегрального показника економічної безпеки за розширеним переліком індикаторів з включенням важливих з точки зору кредитування розвитку економіки та банківського сектору як виду підприємництва та визначення її рівня за запропонованими градаціями (стор. 303-310), так і встановлення дотримання вимог щодо фінансової стійкості банківського сектору (стор. 310-331).



Застосування такого наукового доробку становитиме інформаційне підґрунтя щодо інструментів банківської безпеки як детермінанти розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації.

Важливі наукові результати отримані в розділі щодо трансформації механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації. Автором удосконалено методичний підхід до оцінювання розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації із застосуванням обґрунтованої сукупності статичних і динамічних індикаторів, які використовуються в комплексі або як окремі (стор. 334-359), що дозволить формувати інформаційно-статистичний ресурс для прийняття обґрунтованих рішень щодо інтеграційної доцільності у фінансовій сфері, а щодо певних країн визначено автором. Важливим внеском автора в фінансову науку і її прикладні аспекти є визначення напрямів трансформації механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації як комплексної системи удосконалення його складових – інституційної, організаційної, інформаційно-комунікативної, інноваційної, економічної (стор. 359-378), реалізація яких сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та інтеграційним можливостям вітчизняних банків і банківського сектору в цілому. Це стало підґрунтям для конкретизації структурних елементів Стратегії розвитку банківського сектору України, вибір інструментів і заходів для реалізації якої запропоновано здійснювати з використанням динамічного моделювання, що дозволило автору встановити стабілізуючі чинники, які компенсують вплив негативного фактору на розвиток банківського сектору України – небезпечного рівня конкурентної інтерналізації (стор. 378-398). Такий підхід буде сприяти ефективній реалізації Стратегії розвитку банківського сектору України.

**Теоретичне і практичне значення результатів дисертаційної роботи.** Теоретичне значення триманих в дисертаційній роботі результатів полягає у поглибленні фундаментальних положень фінансової науки щодо передумов, чинників і механізму розвитку банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації, концептуалізації шляхів його стратегічного спрямування.

Автором істотно доповнено методологію виявлення й оцінки конкурентних умов розвитку банківського сектору, наукові уявлення про тенденції та чинники розвитку банківського сектору в аспектах зростання присутності іноземних банків у банківських секторах країн, теоретичне підґрунтя виникнення конкурентної інтерналізації в банківському секторі. Доробок автора дозволяє реалізувати пізнавальну й пояснювальну функцію науки, що підтверджено його впровадженням у навчальний процес Донецького державного університету управління МОН України, Запорізької обласної організації Товариства «Знання», в наукову сферу Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України.

Прикладне значення отриманих результатів визначається спрямованістю розроблених рекомендацій на трансформацію механізму банківського сектору в умовах конкурентної інтерналізації. Підтвердженням практичної значущості результатів дослідження Ю.В. Дятлової виступає їх впровадження в діяльність банківських установ і громадських організацій.

**Повнота викладу наукових результатів в опублікованих працях.** Результати дослідження опубліковані в 37 наукових працях, з яких: 3 – монографії та розділи в монографіях (у т.ч. одна – одноосібна), 20 – статті в наукових фахових виданнях України (у т.ч. 6 – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз), 11 – публікації апробаційного характеру, 3 – статті у зарубіжних виданнях (у т.ч. 1 – у виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз). Загальний обсяг публікацій становить 34,43 ум.-друк. арк., особисто автору належать 32,25 ум.-друк. арк. Апробацію результатів дисертаційної роботи слід вважати достатньою. Зі змісту колективних публікацій до дисертації включено тільки власний доробок. Автореферат дисертації відображає її зміст і не містить положень, що не досліджені в роботі.

**Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи.** У цілому визнаючи високий рівень проведеного дослідження, слід звернути увагу на окремі дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи.

1. Дисертантом при розробленні теоретичного підґрунтя конкурентної інтерналізації в банківському секторі та встановленні її витоків як передумов розвитку під впливом екстерналій доступу іноземного банківського капіталу,



проаналізовано економічні теорії глобалізації, інтеграції, інтернаціоналізації, конкуренції, конкурентних переваг, міжнародного руху капіталу та їх течії. Разом з тим, оскільки розглядається процес розвитку банківського сектору, доречним є більш детальний аналіз теорій розвитку, взаємозв'язок з теорією конкуренції, конкурентних переваг тощо, а потім урахування їх в гіпотезах.

2. Здобувачем справедливо відзначено, що для характеристики конкурентних умов зарубіжні дослідники використовують показники часток іноземних банків в активах і їх чисельності у банківському секторі приймаючої країни, а вітчизняні – частка в статутному капіталі, які запропоновано доповнити коефіцієнтом конкурентної інтерналізації. Однак у запропонованому методичному підході слід було б ще навести алгоритм та вказати інформаційні джерела.

3. Дисертантом проведено достатньо масштабне дослідження щодо оцінки конкурентних умов розвитку банківського сектору за використання значного переліку показників. При цьому слід було б порівняти формування доходів та витрат за групами банків, виокремлюючи іноземні, щоб більш обґрунтовано біла пропозиція щодо послаблення податкового навантаження як однієї зі складових трансформації механізму розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації.

4. Визнаючи доробок здобувача щодо конкретизації структурних елементів Стратегії як інструменту механізму розвитку банківського сектору України, та подальші пропозиції щодо чинників впливу на цей процес, необхідно було б обґрунтувати метод вибору позитивних та негативних факторів та більш детально виписати сценарії, наведені у додатках.

Разом з тим, зазначені зауваження не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи в цілому.

**Загальна оцінка дисертаційної роботи.** Слід відзначити, що:

1) дисертація Дятлової Ю.В. на тему «Механізм розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації» є цілісною, завершеною, самостійно виконаною науковою роботою, в якій викладено обґрунтовані теоретико-методологічні, методичні та науково-практичні здобутки автора, що складають суттєвий внесок у розв'язання проблеми трансформації механізму розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації;

2) отримані в роботі результати поглиблюють наукові положення щодо механізму функціонування банківської системи, організації і управління діяльності банків, а також ринку фінансових послуг, що підтверджується відповідністю змісту дисертації паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит; наведені у ній положення і результати характеризуються єдністю змісту;

3) дисертантом дотримано вимоги щодо обсягів та змісту дисертаційних робіт та авторефератів на здобуття наукового ступеня доктора наук; автореферат дисертації повною мірою розкриває її зміст; на захист винесено лише ті результати, які отримано автором особисто;

4) результати дослідження, що виносяться на захист, належним чином опубліковані та апробовані; теоретичні та науково-прикладні результати впроваджено або рекомендовано до використання, що підтверджується відповідними довідками;

5) стиль висловлення та подача матеріалу досліджень є логічними, послідовними та зв'язаними єдиною цільовою спрямованістю; мова дисертації термінологічно відповідає сучасним нормам, коректна та зрозуміла.

Отже, дисертаційна робота «Механізм розвитку банківського сектору України в умовах конкурентної інтерналізації» відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами та доповненнями), а її автор, Дятлова Юлія Володимирівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Професор кафедри  
фінансових ринків  
Університету державної  
фіскальної служби України,  
доктор економічних наук, професор

О.М. Воронкова

